

IDUHeS, 2023; 6(2): 180-192

Doi: 10.52538/iduhes.1128562

Araştırma Makalesi–Research Paper

**GEBELER COVID-19 AŞISI İLE İLGİLİ NE DÜŞÜNÜYOR? BİR FORUMDAKİ
PAYLAŞIMLARIN İNCELENMESİ**

**WHAT DO PREGNANT WOMEN THINK ABOUT THE COVID-19 VACCINE? A
REVIEW OF POSTS IN A FORUM**

Esra SARI¹, İlkay GÜNGÖR SATILMIŞ²

Özet

Bu araştırma, gebelerin internet üzerindeki bir forum ortamında Covid-19 aşısı ile ilgili paylaştıkları mesajların içeriğini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma nitel araştırma tipinde olup verilerin analizi için tümevarımsal içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma verileri Şubat-Nisan 2022 tarihleri arasında, Türkiye’de kadınlar tarafından en sık kullanılan forum web sitesinde yer alan mesajlar “Covid-19 aşısı ve gebelik”, “Covid-19 aşısı ve hamilelik”, “Covid-19 aşısı” anahtar kelimeleri kullanılarak taranmıştır. Araştırma konusu ile ilgili ve araştırma kriterlerine uyan 73 konu başlığı ve 1632 mesaj araştırmanın kapsamını oluşturmuştur ve örnekleme dahil edilmiş olan mesajlar tek tek incelenmiştir. En sık cevaplanan konu başlığının “Hamilelik düşünenler Covid-19 aşısı vurulacak mısınız? Kısırlık yapar mı?” olduğu saptanmıştır. Tüm mesaj içeriklerinin kodlanması ve sınıflandırılması sonucunda mesaj içeriklerinin en fazla sırasıyla “Covid-19 aşılara bağlı gebelikte/bebekte oluşabilecek riskler”, “aşılardan yeni olması”, “yeterli araştırma olmamasına bağlı aşı olma konusunda tereddütler”, “Covid-19 aşısı ile ilgili kendi doktorunun önerilerini paylaşma”, “Covid-19 aşısının fertilitite/infertilite üzerine etkileri”, “gebelikte Covid-19 aşısına bağlı yaşanabilecek yan etkiler ile ilgili düşünceler” ve “aşı ile ilgili olumlu düşünceler” temalarında yer aldığı belirlenmiştir. Sonuç olarak, Covid-19 aşısı hakkında yaygın tereddüt, endişe ve olumsuz düşüncelere ek olarak aşı ile ilgili olumlu düşüncelerin de yer aldığı saptanmıştır. Sosyal medyada yanlış iddialar ortaya çıkmakta ve bu durumda anneleri güvenilir kaynaklara yönlendirmede ebe/hemşirelere büyük rol düşmektedir.

Anahtar Sözcükler: Covid-19; Covid-19 Aşısı; Sosyal Medya; Gebe

Abstract

The study was carried out to evaluate the content of messages shared by pregnant women about the Covid-19 vaccine in an online forum. In this qualitative study, inductive content analysis method was used for data analysis. The research data were reviewed between February and April 2022, using the keywords "Covid-19 vaccine and pregnancy", "Covid-19 vaccine and pregnancy", and "Covid-19 vaccine" on the most frequently used forum website by women in Turkey. Totally, 73 topics and 1632 messages related to the research subject and matching the research criteria constituted the scope of the research and the messages included in the sample were examined one by one. According to the research findings, the most frequently answered topics were “Will you get the Covid-19 vaccine for those who are considering pregnancy? and Does it cause infertility?”. As a result of the coding and classification of all message contents, the highest number of message contents were “risks that may occur in pregnancy/baby due to Covid-19 vaccines”, “new vaccines”, “hesitations about getting vaccinated due to lack of sufficient research”, “own thoughts about Covid-19 vaccine”, sharing the recommendations of the doctor”, “the effects of the Covid-19 vaccine on fertility/infertility”, “thoughts about the side effects that may be experienced due to the Covid-19 vaccine during pregnancy” and “positive thoughts about the vaccine”. As a result, it has been determined that in addition to widespread hesitation, anxiety and negative thoughts about the Covid-19 vaccine, there are also positive thoughts about the vaccine. False claims arise in social media, and in this case, midwives/nurses play a major role in directing mothers to reliable sources.

Keywords: Covid-19; Covid-19 vaccines; Social media; Pregnant women

Geliş Tarihi (Received Date): 09.06.2022, Kabul Tarihi (Accepted Date): 14.02.2023, Basım Tarihi (Published Date): 30.09.2023 ¹ Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Van, Türkiye ² İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Ana Bilim Dalı, İstanbul Türkiye. **E-mail:** esrasari87@gmail.com, **ORCID ID’s:** E.S.; <https://orcid.org/0000-0002-7990-9844>, İ.G.S.; <https://orcid.org/0000-0002-9446-6148>

1. GİRİŞ

Teknoloji birçok alanda gelişme göstermekte olup, bilgiye erişimde internet en önemli iletişim kaynağı haline gelmiştir. İnternet aynı zamanda üretilen bilgileri saklama, paylaşma ve hızlı bir şekilde bilgiye ulaşma ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıkan bir teknolojidir (Hadımlı ve ark., 2018, ss.32-43). İnternet aracılığıyla insanların fikir, düşünce ve deneyimlerini paylaştığı sosyal medya ise dünya genelindeki insanlar arasında bağlantı kurmayı ve paylaşım yapmayı sağlayan çevrimiçi platformlardır (Koca ve Tunca, 202 ss.77-103). Kullanım açısından değerlendirildiğinde sosyal medya, küreselleşen dünyada sıklıkla karşımıza çıkmaktadır (Konuk ve Güntaş, 2019, ss.210-220). Sosyal medya, katılımcıların online platformda kendilerini ifade etme, interaktif iletişim kurma, gruplara katılım sağlama, bu platformlarda yorum yapma ve fikir belirtme/deneyimlerini paylaşma imkanı sağlayan, güvenli bir ortam sağlayarak kişilerin görüşlerini paylaştığı sosyal içerikli web siteleridir (Kocademir ve Gerçek, 2020, ss.29-43; Ay ve ark., 2019, ss.49-54). Bir halk sağlığı krizi olan pandemide de kriz iletişimi yönetiminde bireylerin etkileşimini sürdürmek için sosyal medyayı kullanmaları kaçınılmaz olmuştur (Çerçi ve ark., 2020, ss.184-198).

Gebelik dönemi kadınlara anne olmayı öğrenme, hazırlık yapma imkanı tanıyan, kadının yaşam döneminde fiziksel, ruhsal ve sosyal değişikliklere uyum sağlamayı gerektiren bir dönem olup bu değişiklikler kadının araştırma ve çözüm bulma çabası içerisinde olmasını sağlamaktadır (Kocademir ve Gerçek, 2020, ss.29-43). Sosyal içerikli web siteleri ile gebeler, sağlık profesyonellerinden yardım almanın yanısıra interneti ve sosyal medyayı bilgi sahibi olma, iletişim ve sağlık yönetimi için kullanmaktadır (Güneş ve ark., 2020, ss.210-220). Dünya genelinde neredeyse tüm gebelerin internet kullandığı belirtilmekte olup, Türkiye’de Güneş ve arkadaşlarının (2020) çalışmasında gebelerin bilgi sahibi olmak için %70,6’sı interneti ve %55,1’i sosyal medyayı kullandıkları belirtilmiştir (Güneş ve ark., 2020, ss.210-220).

Yeni bir enfeksiyon olan Covid-19’un gebelik sırasında geçirildiğinde fetüs üzerinde teratojenik etkisinin olup olmaması ile ilgili yeterince çalışma bulunmamaktadır (Kahyaoğlu ve Üstün, 2021, ss.99-103). Ancak Gebelikte Covid-19 aşısının olası yan etkileri ve uzun dönem komplikasyonları açısından veriler sınırlı olsa da sürekli gelişerek literatüre eklenen yeni çalışmalar sayesinde gebelik döneminde Covid-19 aşısının kullanımının güvenli olduğu veriler gün geçtikçe sağlamlaşmaktadır (Desdicioğlu ve ark., 2021, ss.672-686; Evans ve ark., 2021). Çünkü dünyada aşılanan kişi sayısının artması Covid-19 aşısının güvenilirliği ve etkinliğini değerlendirme fırsatı tanımaktadır (Dogan ve ark., 2021, ss.1693-1695). Covid-19 pandemisinin başlamasıyla da bilginin üretimi, dağıtımı ve tüketimi için sosyal medya önemli bir iletişim haline gelmiştir (Tsao ve ark., 2021, ss.175-194). Fakat sosyal medyada yanlış bilgilendirme ve asılsız iddialar yaygındır ve bu durum üreme çağındaki birçok kadın ve erkek arasında aşı şüpheliğine yol açmaktadır (Hsu ve ark., 2022, ss.1-6). Covid-19 aşısı ve aşı tereddütü ile ilgili sosyal medya platformlarında yanlış bilgilendirmeyi değerlendiren 45 makalenin incelendiği çalışmada, bu platformlarda yayılan birçok yanlış bilgi türü olduğu saptanmıştır. Ayrıca bu yanlış bilgiler üç ana başlık altında toplandığında bunlar; tıbbi yanlış

bilgilendirme, aşı geliştirme ve komplolar ile ilgili olduğu belirtilmiştir (Skafle ve ark., 2022, ss.1-20).

Hatalı bilgilerin yayılmasını ve uygunsuz kullanımını önlemek amacıyla gebelerin interneti daha güvenli bir şekilde kullanması gerekmektedir. Çünkü gebeler, özellikle gebelik ve postpartum dönemde bilgi arayışında olup bilgi kaynağı olarak da sıklıkla interneti kullanmaktadır. Bu bilgilerin gebelerin karar alma süreçlerini etkilemesi kaçınılmaz olmaktadır (Koyun ve Kesim, 2018, ss.9-12). Özellikle Covid-19 pandemisinde gebe izlemleri, doğum öncesi eğitimler kesintiye uğramış, gebelik izlemlerindeki bulaş riski, ulaşım kısıtlılığı, uzaktan çalışma koşulları, sosyal destek yetersizlikleri gibi kaygı kaynaklarının yanı sıra sosyal medyada sürekli değişen bilgi kaynakları da gebelerin endişe yaşamasına neden olmuştur (Koçak ve Baltacı, 2021, ss.41-49).

Türkiye’de gebelerin aşı ile ilgili görüşlerini değerlendiren çalışmalar sınırlı sayıda olup (Polat ve ark., 2022, ss.170-175), nitel olarak değerlendiren çalışmalara rastlanmamıştır. Aynı zamanda sağlık profesyonellerinin, gebelerin Covid-19 aşısı hakkında tereddütlerini ve nedenlerini bilmeleri Covid-19 aşısı hakkında danışmanlık yapmasına yol gösterici olabilir. Bu araştırma, gebelerin internet üzerindeki kendilerini daha rahat ifade edebildikleri, merak ettikleri konular hakkında kimliklerini gizleyerek daha açık bir şekilde ifade ettikleri bir web sitesi forum ortamında Covid-19 aşısı ile ilgili paylaştıkları mesajların içeriğini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

2. YÖNTEM

Araştırma nitel araştırma tipinde olup verilerin analizi için tümevarımsal içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma Şubat-Nisan 2022 tarihleri arasında Türkiye’de kadınlar tarafından en sık kullanılan forum sitesinde (Kadınlar Kulübü, Aktif üye sayısı:670275) yürütülmüştür. Araştırma evreni Covid-19 aşısı ve gebelik, Covid-19 aşısı ve hamilelik, Covid-19 aşısı anahtar kelimeleri kullanılarak yapılan taramada belirlenen 82 konu başlığından oluşmaktadır. Örneklemin belirlenmesinde dahil edilme kriterlerinden olan gebelik döneminde Covid-19 aşısı ile ilgili düşünce ve deneyimlerini içeren mesajlar kullanılmıştır. Araştırmanın dışlanma kriterlerini ise doktor reklamları, gebelik haricindeki Covid-19 aşısı hakkındaki mesajlar ve tekrarlayan mesajlar oluşturmuştur. Konudan bağımsız 9 konu başlığı araştırma dışında tutulmuştur. Araştırma konusu ile ilgili ve araştırma kriterlerine uyan 73 konu başlığı araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Araştırma soruları;

-Belirlenen forum web sayfasında gebelerin Covid-19 aşısı ile ilgili en fazla paylaşım yaptıkları konu başlıkları nelerdir?

-Gebelerin Covid-19 aşısı ile ilgili en fazla paylaşım yaptıkları konu başlıklarına ait mesajların içerik kapsamı hangi temalardan oluşmaktadır.

Nitel çalışmalarda çalışmanın geçerliği ve güvenilirliğini artırmak için verilerin toplanması, analizi ve yorumlanmasında birden fazla araştırmacı yer almalıdır (Başkale, 2016, ss.23-28). Bu çalışmada iki araştırmacı yer almakta olup araştırma üç aşamadan oluşmaktadır (Ay ve ark., 2019, ss.49-54).

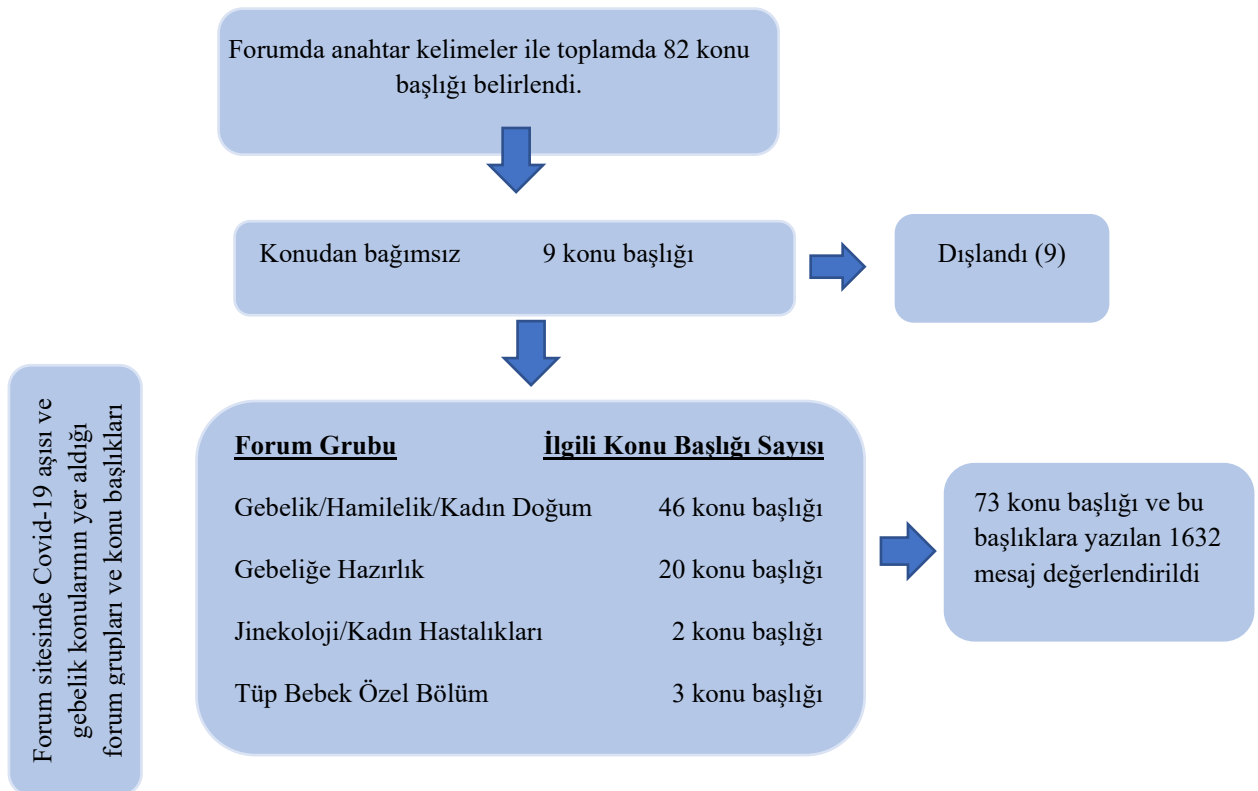
I. Aşama kod belirleme aşamasıdır. Dahil edilme kriterlerine göre, Forum sitesinde yer alan Covid-19 aşısı ve gebelik ile ilişkili konu başlıklarının seçimi yapıldıktan sonra, en sık cevaplanan konu başlıkları belirlenmiş ve bunlara cevap olarak yazılan tüm mesajlar her iki araştırmacı tarafından birkaç kez okunmuş ve sık tekrarlayan ifadeler için kodlar oluşturulmuştur.

II. Aşama kategorilere ayırma aşamasıdır. Kodlama listesi rehber alındığında tüm mesajlar değerlendirilmiş ve kategorilendirilerek sınıflandırılmış ve temalar oluşturulmuştur. Değerlendirme iki araştırmacı tarafından fikir birliğiyle yapılmıştır.

III. Aşama ise değerlendirme aşamasıdır. Elde edilen verilerin analizinde mesaj içerikleri tek tek incelenmiş, belirlenen kod listesi ile sayısal veriler oluşturularak en sık tekrarlayan konuları belirlemek için frekans analizi yapılmıştır.

Tüm mesajlarda üye adı olarak takma ad kullanıldığı için araştırmacılar da dahil hiç kimse mesajların kime ait olduğunu bilmemektedir. Web sayfasında bulunan tüm mesajlar üye olan/olmayan tüm kullanıcılara açıktır.

Şema 1. Forum sitesinde Covid-19 aşısı ve gebelik ile ilişkili mesajların yer aldığı forum grupları ve içerdikleri konu başlıklarının seçimi

3. BULGULAR

Araştırmaya dahil edilen mesajlar beş farklı başlıktaki forum grubundan (Gebelik/Hamilelik/Kadın Doğum, Gebeliğe Hazırlık, Jinekoloji/Kadın Hastalıkları, Tüp Bebek Özel Bölüm ve Aşılama Yöntemleri ve Tecrübelerimiz) alınmıştır ve mesajların büyük çoğunluğu (%64,8) “Gebelik/Hamilelik/Kadın Doğum” forum grubunda paylaşılmıştır (Şema 1).

Araştırmanın nitel bulgularının sunumundan önce, forum sitesinde değerlendirilen konu başlıklarının dağılımı incelenmiştir. Bu forum gruplarında yer alan konu başlıkları değerlendirildiğinde, Covid-19 aşısı ve gebelik ile ilgili 73 farklı konu başlığı bulunduğu ve bu konu başlıklarının toplam görüntülenme sayısının 144769 olduğu görülmüştür. En sık cevaplanan konu başlığı 193 cevap ile “Hamilelik düşünenler Covid-19 aşısı vurulacak mısınız? Kısırlık yapar mı?” olduğu saptanmıştır (Tablo-1). Bütün konu başlıklarına gelen cevaplanma sayısı 1632’dir.

Tablo-1: En Sık Cevaplanan 10 Konu Başlığı

Konu Başlığı	Cevaplanma Sayısı	%*
-Hamilelik düşünenler covid aşısı vurulacak mısınız? Kısırlık yapar mı?	193	11,82
-Biontech sonrası hamile kalanlar (Biontech bebeleri)	156	9,55
-Hamileler, emziren anneler, gebelik planlayanlar ve Hamileler Covid-19 aşısı olmalı mı? Biontech mi? Sinovac mı?	135	8,27
-Bionteck aşısından sonra hamile kalanlar	77	4,71
-Gebeyken covid aşısı olanlar yardım eder misiniz	63	3,86
-Sinovac aşısı yaptıırıp hamile kalan var mı	62	3,79
-Hamile olduğunu bilmeden covid aşısı olanlar toplanalım	54	3,30
-Gebelik öncesi korona aşısı	46	2,81
-Hamileyken covid aşısı olan var mı arkadaşlar?	43	2,63
-Gebelikte Covid aşısı olan	41	2,51

*Toplam cevaplanma sayısı üzerinden hesaplanmıştır

Çalışmaya dahil edilen 1632 mesaj incelendiğinde, Covid-19 aşısı olmayı düşünen kadınların forumu bilgi ve öneri için kullandığı saptanmıştır. Covid-19 aşısı olan kadınlar ise

oluşan ya da oluşabilecek riskler hakkında bilgi almak için konu başlıklarını açtıkları belirlenmiştir.

En sık cevaplanan 10 konu başlığı için cevap verilen tüm mesajlar her iki araştırmacı tarafından birkaç kez okunmuş ve sık tekrarladığı düşünülen ifadeler için kodlar oluşturulmuştur (Örnek: riskler, yan etkiler, öneriler, tereddüt/kararsızlık vb). Oluşturulan kodların kapsamına göre kategorilendirilerek sınıflandırıldığında mesaj içeriklerinin araştırmacılar tarafından belirlenen 6 temada toplandığı konusunda fikir birliğine varılmıştır. Sonuç olarak belirlenen bu temalara göre mesaj içeriklerinin frekans dağılımı incelendiğinde içeriklerin en fazla sırasıyla “Covid-19 aşılara bağlı gebelikte/bebekte oluşabilecek riskler”, “aşılardan yeni olması”, “yeterli araştırma olmamasına bağlı aşı olma konusunda tereddütler”, “Covid-19 aşısı ile ilgili kendi doktorunun önerilerini paylaşma”, “Covid-19 aşısının fertilitite/infertilitite üzerine etkileri”, “gebelikte Covid-19 aşısına bağlı yaşanabilecek yan etkiler ile ilgili düşünceler” ve “aşı ile ilgili olumlu düşünceler” temalarında yer aldığı belirlenmiştir (Tablo-2).

Tablo-2: Mesaj İçeriklerinin Belirlenen Temalara Göre Dağılımı

	N*
-Covid-19 aşılara bağlı gebelikte/bebekte oluşabilecek riskler	157
-Aşıların yeni olması, yeterli araştırma olmamasına bağlı aşı olma konusunda tereddütler	135
-Covid-19 aşısı ile ilgili kendi doktorunun önerilerini paylaşma	50
-Covid-19 aşısının fertilitite/infertilitite üzerine etkileri	40
-Gebelikte Covid-19 aşısına bağlı yaşanabilecek yan etkiler ile ilgili düşünceler	30
-Aşı ile ilgili olumlu düşünceler	10

*Toplam cevaplanma sayısı üzerinden hesaplanmıştır

Belirlenen temalar kapsamında farklı kullanıcıların paylaştığı örnek mesajlar aşağıda alıntılanmıştır.

Covid-19 aşılara bağlı gebelikte/bebekte oluşabilecek risklerle ilgili gebelerin ifadeleri;

...ben hiç aşı olmadım henüz. Ayrıca bebek de etkisi var mı yok mu bunu hiç kimse bilemez daha 2 yıllık bir olay...

...bebeğin gelişimini etkileyen birşey olur mu bu şekilde olup bebeğini sağlıklı kucığına almış olanlar var mı...

Aşıların yeni olması, yeterli araştırma olmamasına bağlı aşı olma konusunda gebelerin tereddütleri ile ilgili örnek ifadeler;

Gebeler COVID-19 aşısı ile ilgili ne düşünüyor? Bir forumdaki paylaşımların

incelenmesi

Sarı ve Güngör Satılmış

...kimse net birşey söylemediği için herkes tedirgin. Doktorlar bile ikiye ayrılmış durumda. Ben cesaret edemedim...

...gebeler üzerinde yeterli çalışma yokmuş, dolayısıyla etkileri de belirsiz...

Covid-19 aşısı ile ilgili gebelerin kendi doktorunun önerilerini paylaşma durumları ile ilgili ifadeleri;

...birkaç doktora sordum kimisi henüz test aşamasında sonuçlarını bilemeyiz dedi kimisi de inaktif aşı olduğu için bir şey olma dedi...

...32 haftalık hamileyim. Doktorum 2. trimesterde aşı olabilirsiniz demişti. Ben yaşadığım riskli gebelik nedeniyle korktum ve olmadım. Benim haftalarım da aşı olan var mı...

...aşısız bir hamilelik senin için daha riskli dedi...

Covid-19 aşısının fertilitite/infertilitite üzerine etkileri ile ilgili gebelerin düşünceleri;

...aşımı oldum ve tam da aşı haftasında döllenme ile gebe kaldım...

...sperm kalitesi mi arttı ne olduysa, eşimin ve benim aşılarımızdan hemen sonra hamile kaldım...

Gebelikte Covid-19 aşısına bağlı yaşanabilecek yan etkiler ile ilgili gebelerin düşünceleri;

...Ben de korkuyorum ama elimden hiçbir şey gelmiyor maalesef bekleyip göreceğiz...

...aşının yan etkisiyle çocuğun zihinsel ya da fiziksel fonksiyonlarına zarar gelip gelmediği konusunda endişelerim var...

Aşı ile ilgili gebelerin olumlu düşünceleri;

...Covid-19 aşından daha tehlikeli...

...terazinin bir ucuna aşığı diğer ucuna covidı koyunca aşı daha ağır bastı...

Mesaj içeriklerinin kodlara göre sınıflandırılması sonucu oluşan temalara göre mesaj içeriklerinin kapsamı Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo-3: Mesaj İçeriklerinin Kodlara Göre Sınıflandırılması Sonucu Oluşan Temalar ve Mesaj İçeriklerinin Kapsamı

Temalar	Covid-19 aşılara bağlı gebelikte/bebekte oluşabilecek riskler ile ilgili düşünceler	Aşıların yeni olması, yeterli araştırma olmamasına bağlı aşı olma konusunda tereddütler	Covid-19 aşısı ile ilgili kendi doktorunun önerilerini paylaşma durumu	Covid-19 aşısının fertilité/infertilité üzerine etkileri hakkında düşünceler	Gebelikte Covid-19 aşısına bağlı yaşanabilecek yan etkiler ile ilgili düşünceler	Aşı ile ilgili olumlu düşünceler
Mesaj İçeriklerinin Kapsamı	<ul style="list-style-type: none"> -Abortus -Kalıcı hasar oluşma durumu. -Bebekte bedensel ve zihinsel engel durumuyla karşılaşma durumu. -Ani bebek ölüm sendromu riski. 	<ul style="list-style-type: none"> -Doktoralar arasında fikir ayrılıklarının olması. -Ülkelerdeki gebelere aşı uygulamalarının farklılık göstermesi. -Literatürün yeterli olmaması durumu. -Aşının yeni bulunması. -Yurtdışında gebelere aşı uygulamalarının değişkenlik göstermesi. 	<ul style="list-style-type: none"> -Gebeliğin ilk trimesterinde n sonra aşı olma önerisi. -Doktor önermiyor/ öneriyor durumu. 	<ul style="list-style-type: none"> -Sperm ölüyor düşüncesi. -Sperm kalitesinin arttığı düşünülmesi. -İnfertilité tedavisi sırasında aşı sonrası gebe kalma durumu (PCOS, açıklanamayan infertilité) 	<ul style="list-style-type: none"> -Alerji yaşama durumu. 	<ul style="list-style-type: none"> -Görüş birliği olmasa da bilime güvenme durumu. -İnaktif aşının zararının olmadığı düşüncesi. -Aşı zararlı olsaydı döllenmenin gerçekleşmeyeceği düşüncesi. -Annenin gebelikte aşı olması sonucunda bebeğin de antikoru olma durumu. -Covid-19 salgını aşından daha tehlikeli olduğu düşüncesi. -Aşının anneleri ve bebekleri daha da sağlıklı yapacağı düşüncesi.

4. TARTIŞMA

Kadınların gebelikte Covid-19 aşısı ile ilgili sosyal medyada neler paylaştıkları, en çok neyi merak ettikleri ve hangi soruları sorduklarının belirlenmesi amacıyla yapılan araştırmada en fazla tekrarlanan konular Covid-19 aşılarının maternal ve fetal etkileri, literatürün sınırlı olması, gebelerin kendi doktorlarının önerilerini paylaşması, aşının fertilitite/infertilitite üzerine etkisi, aşıya bağlı oluşabilecek yan etkiler ve aşı hakkında olumlu düşüncelerdir.

Covid-19 aşılarında bağlı gebelikte ve bebekte oluşabilecek riskler ile ilgili forumda yer alan mesaj içerikleri abortus, bebekte kalıcı hasar meydana gelmesi, bedensel ve zihinsel engelle karşılaşma durumu ve ani bebek ölüm sendromu yaşama durumudur. Polat ve ark. (2022) çalışmasında da aşıyı reddeden gebelerin nedenleri arasında kendisinin/bebeğinin zarar görme ihtimali, yan etki yaşama olasılığı ve aşıya olan güven eksikliği bulunmaktadır (Polat ve ark., 2022, ss.170-175). Literatürde gebelikte Covid-19 aşısı sonrasında spontan abortusu inceleyen çalışmalarda aşının abortusun artışına neden olmadığı saptanmıştır (Kharbanda ve ark., 2021, ss.1629-1631; Zauche ve ark., 2021, ss.1533-1535). Amerika Birleşik Devletleri'nde Aralık 2020 ve Şubat 2021 tarihlerinde Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi (Centers for Disease Control and Prevention (CDC)) tarafından açıklanan verilere göre; aşı sonrası oluşabilecek lokal ve sistemik reaksiyonlar gebe olan ve olmayanlarda benzer oranlarda saptanmıştır (Shimabukuro ve ark., 2021, ss.2273-2282). Anne adaylarının aşının maternal/fetal ve yan etkileri hakkında endişeleri literatürde de incelenmiş olup, çalışma sonuçları gebelerin endişelerini azaltmada yardımcı olacaktır.

Covid-19 aşılarında da olduğu gibi şimdiye kadar gebeler fetüs üzerindeki etkileri ve endişelerden dolayı yeni ilaç ve ve aşılardan klinik denemelerinden dışlanmışlardır (Rasmussen ve ark., 2021, ss.408). Ancak gebelikte uygulanan Covid-19 aşısının güvenilirliği ve etkinliği ile ilgili literatür kısıtlı olsa da aşının faydaları beraberinde getirdiği risklerinden fazladır (Kahyaoğlu ve Üstün, 2021, ss.99-103). CDC ve Amerikan Gıda ve İlaç Dairesi (FDA) mRNA aşılarının gebelikte kullanımının uygunluğunu, verilerin sonuçlarında gebelik açısından bir endişe gözlenmediğini vurgulasa da (CDC, 2022) aşılamanın güvenilirliği ve etkinliği konusunda kanıt sayısı giderek arttığı için aşılama hakkındaki tereddütlerin yaşanmasının geçmesi için zamana ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Forumda yer alan en sık cevaplanan 10 mesajdan en yüksek oranla (%11,82) sorulan sorunun Covid-19 aşısının infertilitateye neden olup olmayacağı sorusudur. Sosyal medyada da yapılan bir inceleme sonucunda Covid-19 aşısının kadın infertilitesine neden olduğu endişesinin olduğu belirtilmiştir (Hsu ve ark., 2022, ss.1-6). Covid-19 aşısının erkek fertilitatesini ne derecede koruduğuna ya da kadınlarda over rezervini etkileyip etkilemediğine dair literatür yeterli değildir (Kahyaoğlu ve Üstün, 2021, ss.99-103). Covid-19 aşısı ve infertilitate arasında ilişki olduğu iddiaları bilimsel bir kanıta bağlı olmadığı düşünülmektedir.

Aşı ile ilgili tereddütlerin, endişelerin ve olumsuz düşüncelerin yanı sıra mesaj içerikleri incelendiğinde aşı ile ilgili olumlu düşünceler de yer almaktadır. Özellikle anne aşı olduğu zaman bebeğin de antikorlu olma durumu mesaj içeriklerinde sıklıkla geçmektedir. CDC tarafından da Covid-19 aşılamaından sonra üretilen antikorların yenidoğana aktarıldığını ve gebelerin Covid-19 aşılamaının 6 aydan küçük bebeklerde Covid-19 hastaneye yatış riskini azalttığı belirtilmiştir (CDC, 2022).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, gebelerde Covid-19 aşısı hakkında yaygın tereddüt, endişe ve olumsuz düşüncelere ek olarak aşı ile ilgili olumlu düşüncelerin de yer aldığı saptanmıştır. Gebelerin, aşuya bağlı riskler, yan etkiler, tereddütler gibi aşıyla ilgili endişeleri üzerinden forumda paylaşım yapmış olmalarından dolayı bulgularda daha çok olumsuz yönler yer almış olsa da bu durum aşuya yönelik olumsuz bir yargı yaratmak yönünde yanlış bir şekilde yorumlanmamalıdır. Bu araştırmada gebelerin Covid-19 aşısı hakkındaki düşünceleri Türkiye’de yaygın olarak kullanılan bir kadın forumundaki paylaşımlara dayanmakla birlikte, sonuçların genellenebilirliği yalnızca ilgili forum sitesindeki mesajlarla sınırlıdır. Farklı sosyal medya platformları ve çeşitli forumların da dahil edildiği daha büyük örneklemlerli çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Sosyal medyanın büyük ölçüde günlük rutininin bir parçası olduğu bir dünyada, bireyler özellikle güvenilir olmayan kaynaklardan elde ettiği yanlış bilgilerden dolayı hassaslaşmıştır. Tıbbi bir geçmişe sahip olmadan sosyal medyada Covid-19 aşısının infertiliteye neden olacak gibi bir çok paylaşımı gereksiz endişe ve aşı karşıtlığına yol açabilmektedir. Bu tarz teorileri destekleyecek kanıtların olmamasına rağmen bu şekilde bir iddiada bulunmak özellikle bebeğinin sağlığına öncelik veren gebe popülasyonunda temeli olmayan bir korku uyandırmakta ve Covid-19 aşısını yaptırma konusunda gereksiz bir tereddüt duygusu yaratmaktadır. Sağlık profesyonelleri sosyal medya platformlarında konuşulan konularda kadınların tereddütlerini, endişelerini, yanlış inançlarını bilmeleri ve bunlara yönelik bilgi vermeleri önerilmektedir. Ayrıca sosyal medyada farklı yanlış iddialar ortaya çıktıkça referans almak için güvenilir kaynaklara gebeleri yönlendirmek oldukça önemlidir.

6. KAYNAKLAR

Ay, F., Ekmekçi, K., Batuhan, F., ve Oğuz, A. (2019). Kadınlar Sosyal Medyada Normal Doğum Eylemi ile İlgili Ne Paylaşıyor? [www. Kadinlarkulubu. Com](http://www.kadinlarkulubu.com) Örneği. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(1), 49-54.

Başkale, H. (2016). Nitel Araştırmalarda Geçerlik, Güvenirlik ve Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.

Centers for Disease Control and Prevention. Interim Clinical Considerations for Use of mRNA COVID19 Vaccines Currently Authorized in the United States [Internet]. Interim Clinical Considerations for Use of COVID-19 Vaccines | CDC. (Erişim tarihi 01.06.2022).

Çerçi, Ü. Ö., Canöz, N., ve Canöz, K. (2020). Covid-19 Krizi Döneminde Bilgilenme Aracı Olarak Sosyal Medya Kullanımı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (44), 184-198.

Dagan, N., Barda, N., Biron-Shental, T., Makov-Assif, M., Key, C., Kohane, I. S., [Hernán](#), M. A., Lipsitch, M., Hernandez-Diaz, S., Reis, B. Y., ve Balicer, R. D. (2021). Effectiveness of the BNT162b2 mRNA COVID-19 vaccine in pregnancy. *Nature medicine*, 27(10), 1693-1695.

Desdicioglu, R., Avşar, F. B., ve Yavuz, A. F. (2021). Covid-19 Aşıları ve Gebelik. *Ankara Med J*, (4):672-686

Evans, M. B., Alexander, C., Barnard, E., Ezzati, M. M., Hill, M. J., Hoyos, L. R., Horiton, E., Mikhael, S., Penzias, A. (2021). COVID-19 vaccine and infertility: Baseless claims and unfounded social media panic. *Fertil Steril*, 23. [Internet]. <https://www.fertstert.org/news-do/covid-19-vaccine-and-infertility-baseless-claims-and-unfounded-social-media-panic>. (Erişim tarihi 01.06.2022).

Güneş, G. Ö., Ünlü, N., Uzunkaya, E. N., ve Karaçam, Z. (2020). Gebelerin Bilgi Kaynağı Olarak İnternet Ve Sosyal Medya Kullanım Durumları. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4(3), 210-220.

Hadımlı, A., Demirelöz Akyüz, M. ve Tuna Oran, N. (2018). *Life Sciences (NWSALS)*, 4B0018; 13(3): 32-43.

Hsu, A. L., Johnson, T., Phillips, L., ve Nelson, T. B. (2022, March). Sources of Vaccine Hesitancy: Pregnancy, Infertility, Minority Concerns, and General Skepticism. In *Open Forum Infectious Diseases* (Vol. 9, No. 3, p. ofab433). US: Oxford University Press.

Gebeler COVID-19 aşısı ile ilgili ne düşünüyor? Bir forumdaki paylaşımların

incelenmesi

Sarı ve Güngör Satılmış

Kahyaoglu, S., ve Üstün, Y. (2021). Effects of Covid-19 Vaccines on Women's Health. *Turk J Womens Health Neanotol*; 3(4): 99-103

Kharbanda, E. O., Haapala, J., DeSilva, M., Vazquez-Benitez, G., Vesco, K. K., Naleway, A. L., ve Lipkind, H. S. (2021). Spontaneous Abortion Following COVID-19 Vaccination During Pregnancy. *JAMA*, 326(16), 1629-1631.

Koca, E. B., ve Tunca, M. Z. (2020). İnternet ve Sosyal Medya Bağımlılığının Öğrenciler Üzerindeki Etkilerine Dair Bir Araştırma. *Alanya Akademik Bakış*, 4(1), 77-103.

Kocademir, L., ve Gerçek, E. (2020). Prenatal ve Postnatal Dönemde Dijital Medyanın Kullanımı. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 6(1), 29-43.

Koçak, M., ve Baltacı, N. Covid-19 Pandemi Sürecinde Gebelerin Psikososyal Sorunları Ve Hemşirelik Bakımı. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(1), 41-49.

Konuk, N., ve Güntaş, S. (2019). Sosyal Medya Kullanımı Eğitimi ve Bir Eğitim Aracı Olarak Sosyal Medya Kullanımı. *International Journal Of Entrepreneurship And Management Inquiries*, 3(4), 1-25.

Koyun, Ö. Ü., ve Kesim, Ö. Ü. (2018). Gebelikte Karar Vermeye İnternetin Etkisi: Sistemantik Bir İnceleme, 3. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi Bildiri Kitabı, Kozaklı-Nevşehir*, 9-12.

Polat, G., Sağlam, Z. A., Polat, İ., ve Yücel, B. (2022). Gebelikte COVID-19 Aşılmasını Etkileyen Hasta Faktörleri: Bir Anket Çalışması. *İstanbul Kanuni Sultan Süleyman Tıp Dergisi (IKSST)*, 14(2), 170-175.

Rasmussen, S. A., Kelley, C. F., Horton, J. P., ve Jamieson, D. J. (2021). Coronavirus disease 2019 (COVID-19) vaccines and pregnancy: what obstetricians need to know. *Obstetrics and gynecology*, 137(3), 408.

Shimabukuro, T. T., Kim, S. Y., Myers, T. R., Moro, P. L., Oduyebo T., Panagiotakopoulos, L., Marquez, P. L., Olson, C. K., Liu, R., Chang, K. T., Ellington, S. R., Burkel, V. K., Smoots, A. N., Green, C. J., Licata, C., Zhang, B. C., Alimchandani, M., Mba-Jonas, A., Martin, S. W.,

Gebeler COVID-19 aşısı ile ilgili ne düşünüyor? Bir forumdaki paylaşımların

incelenmesi

Sarı ve Güngör Satılmış

Gee, J. M., Meaney-Delman, D. M.; CDC v-safe COVID-19 Pregnancy Registry Team. (2021). Preliminary Findings of mRNA Covid-19 Vaccine Safety in Pregnant Persons. *N Engl J Med*;384:2273–82.

Skafle, I., Nordahl-Hansen, A., Quintana, D., Wynn, R., ve Gabarron, E. (2022). Misinformation about Covid-19 Vaccines on Social Media: Rapid Review. *Journal of Medical Internet Research*, 24(8), 1-20.

Tsao, S. F., Chen, H., Tisseverasinghe, T., Yang, Y., Li, L., ve Butt, Z. A. (2021). What Social Media Told Us in the Time of Covid-19: A Scoping Review. *The Lancet Digital Health*, 3(3), e175-e194.

Vaccines and Related Biological Products Advisory Committee Meeting. 2020 December, 10 2020; [Internet]. <https://www.fda.gov/media/144245/download>.

Zauche, L. H., Wallace, B., Smoots, A. N., Others for the CDC v-safe Covid-19 Pregnancy Registry Team. (2021). Receipt of mRNA COVID-19 Vaccines and Risk of Spontaneous Abortions. *New Engl J Med* Published online September 8. [Internet]. <https://www.nejm.org/doi/pdf/10.1056/NEJMc2113891?articleTools=true>. (Erişim tarihi 01.06.2022).